

Дунська Алла Рашидівна,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту
НТУУ «Київський політехнічний інститут»

ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ»

У статті з методологічної точки зору обґрунтована необхідність введення в теорію інноваційного менеджменту нової категорії «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств». За допомогою логіко-структурного аналізу на основі дослідження змістовних складових даної категорії автором визначена її сутність, доведена життєздатність даної категорії, виходячи із загальнофілософських принципів побудови наукових категорій.

Ключові слова: інновація, розвиток, механізм, інноваційний механізм, промислове підприємство.

Постановка проблеми. Головними завданнями, які стоять сьогодні перед нашою державою можна вважати, по-перше, забезпечення інтенсивного випереджального розвитку економіки та, по-друге, активну участь у глобалізаційних процесах на гідному рівні. Ключем для вирішення обох завдань є формування і втілення моделі інноваційного оновлення економіки нашої країни, основу якої повинен становити інноваційний розвиток промислових підприємств як база для відтворювальних процесів в економіці в цілому.

У цьому контексті значна роль належить державним інститутам, які покликані формувати відповідне інструментальне поле для активного перебігу інноваційних процесів. Таким інструментом на державному рівні може стати реформування економічної системи країни, але при цьому необхідно глибоко розуміти процеси, що ініціюються при провадженні реформ, прогнозувати, які наслідки ми бажаємо отримати.

Незважаючи на непривабливі місця України в рейтингах та оцінках конкурентоспроможності національних економік, наша країна має достатні умови для інтеграції у світовий економічний простір на гідному рівні, має всі підстави запустити двигун інноваційного розвитку економіки, спираючись на наявний інтелектуальний потенціал українського суспільства та креативну здатність вирішувати надскладні завдання нестандартними, неочікуваними методами, шукати нові джерела розвитку на основі міжгалузевих та міждисциплінарних досліджень. В Україні надзвичайно швидко формується інформаційне суспільство, створюється так звана «нова економіка», що ґрунтується на знаннях, досвіді та інноваціях.

Наше завдання сьогодні – таким чином вибудувати інноваційно-інвестиційну політику на різних рівнях її прояву, щоб використати поточну кризову фазу економічного циклу для формування відповідного потужного підґрунтя для створення інноваційних ніш для українських підприємств у межах світової економіки. Для цього необхідно забезпечити іманентний перехід від обраного пріоритетного курсу інноваційного розвитку економіки країни до конкретних дій у рамках сформованої інноваційної політики.

При цьому вже мало просто забезпечити відповідні умови для здійснення

інноваційної діяльності промисловими підприємствами, необхідно створити інноваційний механізм розвитку промислових підприємств, який дозволить активізувати інноваційні перетворення в національній економіці і посилити її конкурентні позиції на світовому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інноваційної проблематики приділено значну увагу у працях багатьох вітчизняних учених: М. Йохни [1], Г. Калитича [2], О. Лапко [3], Д. Черваньова [4] та інших. Серед зарубіжних дослідників, які зробили значний внесок у розвиток теорії інноватики, варто відзначити П. Друкера [5], П. Завліна [6], Г. Ковальова [7], Б. Санто [8], Й. Шумпетера [9] та інших.

На сьогодні в наукових працях увага дослідників зосереджена в основному на питаннях інноваційного розвитку на макро- та мікрорівнях у контексті вивчення підходів, моделей інноваційного розвитку, факторів, що на нього впливають, та параметрів інноваційного розвитку. Ряд праць присвячено дослідженню механізмів управління інноваційним розвитком, зокрема П. Шеко використовує категорію «інноваційний господарський механізм», в основу якого покладена системна взаємодія факторів, що сприяють створенню інновацій із метою стійкого економічного зростання [10]. Колоколов В.А у своїй праці [11] практично не розмежовує поняття «інноваційний механізм розвитку» та «механізм інноваційного розвитку» і визначає його як організаційно-економічну форму здійснення інноваційної діяльності. Однак, на нашу думку, це дещо різні поняття.

Виділення не вирішених раніше питань. Що стосується безпосередньо визначення та дослідження інноваційного механізму розвитку промислових підприємств, то ця сфера залишається майже не вивченою. Сьогодні немає жодної роботи, в якій використовується категорія «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств».

Метою дослідження є визначення категорії «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств».

Викладення основного матеріалу дослідження. Для методологічного обґрунтування категорії «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств» визначимо три ключових складові, які формують зазначену категорію:

- інновація;
- механізм;
- розвиток.

Дослідження змістовної сутності кожної складової дозволить визначити вищезокреслену категорію і досягти поставленої мети.

У сучасній науковій літературі на сьогодні існує велике розмаїття визначень поняття «інновація». Досліджуючи підходи до визначення інновації, можна виділити змістовні та дієві розбіжності у визначеннях. Основу змістовних розбіжностей становить питання, що включає поняття «інновація» – будь-яку зміну чи лише техніко-технологічні нововведення? Питання дієвих розбіжностей полягає в тому, як визначити інновацію – як результат чи як процес?

У рамках змістовних розбіжностей у світовій практиці поширені два підходи до трактування основних положень інноваційної теорії. Перший із них базується на концепції Й. Шумпетера, який визначив інновацію як нову науково-організаційну комбінацію виробничих факторів, що зумовлює «кількісні зміни продукту з урахуванням змін у всій сукупності діючих на нього факторів. Якщо замість сукупності факторів ми змінимо форму функції, то отримаємо інновацію» [9, с. 127]. Й. Шумпетер

відмічав, що інновація повинна відрізнятися новизною. Саме критерій новизни використовується для визначення, яку зміну вважати інновацією, а яку – ні. У наведеному визначенні чітко не розмежовується інновація як результат і як процес. На думку автора, це не є принциповим, а слово «зміна», як і слово «інновація» несе в собі і результат, і дію, тому підкреслює двобічність цього явища. За Й. Шумпетером, інновацією є лише те нововведення, практичне використання якого приводить до нової виробничої функції.

До цього самого підходу відносять визначення Ла П'єрре [12] – будь-яка зміна у внутрішній структурі господарчого організму шляхом переходу від початкового в новий стан; П. Вітфілда [12] – розвиток творчої думки та її перетворення в готовий продукт, процес або систему; П. Друкера [5] – особливий інструмент підприємців, засіб за допомогою якого вони використовують зміни як шанс здійснити новий вид бізнесу чи послуг; К. Найта [13] – втілення будь-чого нового стосовно до організації чи її безпосереднього оточення, особливий випадок процесу зміни в організації тощо.

Другий підхід у змістовному сенсі притаманний спеціалістам, які визначають інновацію вужче, а саме розглядають основну категорію інноваційного менеджменту як створення і втілення нових видів продуктів, техніки, технології та зосереджують свою увагу на впровадженні науково-технічних нововведень.

Однак останнім часом у працях переважної більшості дослідників теоретичних засад інноваційного менеджменту інновація розглядається не як категорія суто техніко-технологічної сфери, вважається, що інновації притаманні будь-якій сфері діяльності сучасної організації і суспільства в цілому.

Дієві розбіжності у визначенні інновації пояснюються двома підходами [3, с. 31]:

– статичним, де інновація є «інновацією-продуктом», коли вона представляється як результат інноваційного процесу у вигляді нової техніки (продукції), технології, нового методу, що впроваджені на ринку;

– динамічним, де інновація є «інновацією-процесом», коли в динаміці розглядається процес упровадження нових виробів, технологій, принципів замість існуючих.

Прибічник статичного підходу П. Лемерль поширює поняття «інновація» на новий продукт або послугу, спосіб виробництва, новини в організаційній, фінансовій, науково-дослідній та інших сферах, будь-яке покращення, що забезпечує економію витрат або що створює умови для такої економії.

Прихильники динамічного або, як його інколи називають, процесного підходу розглядають інновацію як впровадження нових або суттєво модернізованих процесів виробництва (А. Харман [12]), появу нових або поліпшених старих процесів та продуктів у господарстві окремих фірм (Р. Джонсон [12]) і т. д. найбільш характерним визначенням інновації можна вважати визначення угорського економіста Б. Санто [8]. Він розглядає інновацію як суспільний – технічний – економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів призводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій і у випадку, коли інновація орієнтується на економічну вигоду, на прибуток, її поява на ринку може принести додатковий дохід.

Основні підходи до визначення інновації як основної категорії інноваційної теорії, що існують у вітчизняній та зарубіжній практиці, можна подати в таблиці (табл. 1).

З усього вищезазначеного можна зробити такі висновки. По-перше, різні вчені, здебільшого це стосується зарубіжних (В. Хартман, Е. Менсфілд, Б. Твісс, Й. Шумпетер тощо [9; 12; 17; 18]), визначають інновацію залежно від предмета свого дослідження.

По-друге, інновація, як правило, має системний характер і вимагає взаємодії різних елементів тих чи інших комплексних процесів. Так, зміна в технології приводить до появи нового продукту, упровадження нового продукту вимагає зміни в організації виробництва, маркетингу, системах, процесах і т. д. По-третє, одним із аспектів комплексного визначення інновації є її комерціалізація та наявність новизни, тобто запровадження якісно нових змін, які створюють нову цінність із метою отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту. Комерційний аспект визначає інновацію як економічну необхідність, усвідомлену через потреби ринку.

*Таблиця 1 – Підходи до визначення інновації,
(розроблено автором на основі [3-9; 12-16])*

Автор	Інновація як			
	будь-яка зміна	результат	процес	засіб
Шумпетер Й.	+			
Ла П'єрре	+			
Вітфілд П.	+			
Друкер П.				+
Найт К.	+			
Лемерль П.		+		
Джонсон Р.			+	
Харман А.			+	
Санто Б.			+	
Завлін В.			+	
Фатхутдінов Р.				+
Ковальов Г.		+		
Гігельман Л.		+		
Черваньов Д.			+	
Лапко О.			+	

Інновація є рушійною силою розвитку підприємства, а отже, визначення її сутності, безумовно, впливає на формування інноваційного механізму розвитку підприємства. Аналізуючи різні підходи до визначення поняття «інновація» ми визначимо інновацію як будь-яку зміну, яка переводить систему на якісно новий рівень. В основі цього визначення інновація розглядається як зміна, що сприяє розвитку системи, покращує її властивості, при цьому в наведеному визначенні чітко не розмежовується інновація як результат і як процес.

У межах нашого дослідження інновація розглядається у взаємозв'язку із категорією «механізм». У словнику Ожегова С.І. [19] механізм визначено як систему, що визначає порядок певного виду діяльності, послідовність станів, процесів, що визначають собою якусь дію або явище.

У технічних науках механізм розглядають як сукупність деталей, що виконують необхідні рухи, зв'язані між собою, і використовуються для передачі та перетворення руху.

У контексті управління підприємствами, як правило, використовується категорія «господарський механізм управління», або просто «механізм управління», під яким

розуміють або процес прийняття рішень (В.М. Бурков та В.О. Іриков [20]), або сукупність економічних, мотиваційних, організаційних та правових способів цілеспрямованої взаємодії суб'єктів господарювання і впливу на їхню діяльність, що забезпечують взаємоузгодженість сторін, об'єктів та суб'єктів управління (Н.Ю. Круглова [21]).

У праці [22] господарський механізм управління автори визначають як цілісну систему, що складається із взаємозв'язаних підсистем: критерії управління та оцінки персоналу, елементи об'єкта управління, на які відбуваються впливи (фактори управління), ресурси та стимули, за допомогою яких відбувається взаємодія, методи розрахунку та прийняття управлінських впливів.

Ці самі автори окремо визначають механізм розвитку як спеціалізований вузол механізму управління, що забезпечує динамічну зміну конфігурацій, що склалися, та набори елементів у блоках господарського механізму. Іншими словами, це сукупність критеріїв, ресурсів та процедур прийняття рішень, що дозволяють проектувати нові механізми функціонування та управління із заданими властивостями.

Часто у працях з теорії управління використовують категорію «організаційно-економічний механізм». Так, на думку Сухорукова А., організаційно-економічний механізм є «специфічною багатофункціональною і багатокомпонентною системою, яка складається з комплексу взаємозалежних блоків (елементів системи), що піддаються впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, але таких, що утворюють певну цілісність, яка прагне в своєму функціонуванні до досягнення конкретних цілей». Він вважає, що елементами системи є конкретні організаційні, економічні, техніко-технологічні заходи в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, а також способи, прийоми, напрями діяльності в розрізі основних блоків [23, с. 84]. М. Йохна акцентує увагу, що організаційно-економічний механізм – «структуроване ціле» елементів і відносин, в основі якого – узгодження інтересів підприємств [1].

Отже, ключовою відмінністю механізму управління та механізму розвитку можна вважати різні процеси і процедури, що є об'єктом прояву дії кожного із зазначених механізмів. Логіко-структурний ланцюг матиме такий вигляд: УПРАВЛІННЯ – МЕХАНІЗМ – РОЗВИТОК.

Тобто мається на увазі, що управління підприємством у контексті інноваційної моделі економіки, приймаючи необхідність інноваційного оновлення як засіб конкуренції і виживання в ринкових умовах на національному та світовому рівні, повинне бути спрямоване на забезпечення його розвитку через використання відповідних інноваційних механізмів.

Як наукова категорія «розвиток» розглядається в науковій літературі і з філософської, і з економічної точок зору. Найпоширеніше визначення категорії «розвиток» передбачає трактування її як процесу закономірних змін, переходу від одного стану в інший, більш досконалий, перехід від старого якісного стану в новий, від простого до складного, від нижчого до вищого [19]. Подібне визначення наведено і в праці [2], а саме «розвиток – спрямована закономірна зміна. У результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкта, його складу чи структури».

Як філософська категорія розвиток розглядається як особлива форма руху, яка характеризується трьома категоріями: кількістю, якістю і структурою [24, с. 4]. Основу цього визначення становить закон переходу кількісних змін в якісні. Структурні зміни розглядаються з точки зору взаємовідносин складових частин цілого і вони можуть призводити до якісних змін, оскільки рушійною силою розвитку є внутрішні

суперечності. Механізм розвитку через внутрішні суперечності описується законом єдності і боротьби суперечностей.

В економічній науковій літературі найчастіше підкреслюється якісна складова розвитку. Так, Базилевич Л.А. [25] визначає розвиток як якісні перетворення організації виробництва та управління, що призводять до істотного підвищення науково-технічного рівня, економічної та соціальної ефективності діяльності, покращення якості управління.

Райко Д.В. у своїй праці [26] підкреслює, що розвиток – це спрямований процес зміни якісного стану об'єкта, який супроводжується перетворенням його внутрішніх та зовнішніх зв'язків, забезпечує єдність досягнення стійкості та адаптивності системи об'єкта відповідно до вимог зовнішнього середовища й таким чином забезпечує її життєстійкість максимально довгий період часу.

Відповідно до системного підходу Тридід А.Н. [27] трактує розвиток як виокремлену в складі підприємства систему (має зворотні зв'язки, є керованою), яка об'єднує інноваційні процеси, що і забезпечує якісні й кількісні зміни у функціонуванні підприємства.

Приєднуючись до вищенаведених результатів досліджень вітчизняних науковців, підкреслимо, що розвиток завжди має позитивну спрямованість. Необхідно не погодитись із думкою окремих дослідників, які висловлюють припущення, що «зміни, які супроводжують цей процес (розвиток), на жаль, не завжди зумовлюють перехід на якісно кращий, новий рівень, адже цей рівень за новими параметрами може значною мірою поступатися попередньому» [28, с. 144]. У даному випадку не може йти мова про розвиток, якщо не спостерігається покращення стану певного об'єкта. Скоріше ми можемо визначити такий процес як регрес.

Аналізуючи та узагальнюючи вищенаведені визначення структурних категорій «інновація», «механізм», «розвиток», визначимо інноваційний механізм розвитку промислових підприємств як сукупність взаємозв'язаних інноваційних важелів, що забезпечують здійснення інноваційної діяльності, її стимулювання та регулювання. Причому, у контексті такого визначення під інноваційною діяльністю розуміють не лише науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи на підприємстві, спрямовані на оновлення та/або створення нових технологічних процесів, продуктів, а розроблення і впровадження інновацій, що зачіпають різні внутрішньо-організаційні процеси на підприємстві, а також прояви функціонування підприємства в зовнішньому просторі.

Інноваційний механізм змінює певний об'єкт, тобто його дія не обмежується окремим моментом, а продовжується тривалий час, у межах якого може бути розподілена на частини. Розвиток певного об'єкта можна описати трьома ознаками:

- 1) структурні зміни станів об'єкта;
- 2) обумовленість наступного стану попереднім;
- 3) наявність у середині об'єкта механізму, який дає змогу говорити про іманентність переходу від попереднього стану до наступного.

Для того щоб зафіксувати структурні зміни станів об'єкта, необхідні спеціальні моделі об'єктів, які, з одного боку, відображають їхній стан та структуру, а з іншого – відображають їх так, що була можливість побачити основу та механізм структурної зміни. І відповідно для того, щоб зафіксувати в теоретичному плані дію механізму розвитку, необхідно встановити між черговими структурними відображеннями станів об'єкта такі залежності і зв'язки, які дозволили б зводити такі стани до попередніх, а потім виводити їх із попередніх на основі цих зв'язків.

Узагальнено об'єктом розвитку в даному випадку ми будемо розглядати підприємство, а як модель, на якій можна дослідити поточний і наступний стани об'єкта під дією інноваційного механізму, можна використати інноваційний потенціал підприємства. Виражений певними показниками, він дає змогу дослідити різні стани об'єкта не лише дискретно, а й визначити взаємозв'язки між попереднім та наступним станами.

Для того щоб певна теоретична конструкція, у нашому випадку «інноваційний механізм розвитку», могла бути визначена як наукова категорія, вона повинна відповідати певним вимогам:

1. Мати евристичну силу, тобто пояснювати феномени, які неможливо описати іншим чином.
2. Задовольняти умову непрямой спостережуваності того, що відбувається в цій категорії.
3. Мати певні характерні властивості.

Запропонована нами категорія «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств» відповідає всім вищенаведеним вимогам. По-перше, на відміну від існуючих категорій, що використовуються для опису процесів управління інноваційним оновленням підприємств, інноваційний механізм не лише передбачає генерування новизни після його запровадження, новизна міститься в самому механізмі. У цьому випадку для створення інноваційного механізму необхідно вийти, умовно кажучи, за межі певного бізнес-процесу, підприємства, галузі, країни, залучити невідомий до цього часу досвід, який раніше або не використовувався взагалі, або використовувався в інших сферах. По-друге, оскільки дія інноваційного механізму спрямована на зміну стану об'єкта, вводячи певні характеристики об'єкта, ми можемо спостерігати вплив інноваційного механізму на досліджуваній об'єкт.

І нарешті, по-третє, можна виділити деякі ключові властивості категорії «інноваційний механізм розвитку»: цілісність, альтернативність, абсолютність. Цілісність розглядається як характеристика категорій, що мають складну внутрішню структуру, з одного боку, а з іншого – ця категорія повинна мати певну автономність і завершеність, що ми можемо спостерігати для категорії «інноваційний механізм розвитку». Ми розпочали виводити дану категорію із її складових частин, логіко-системне об'єднання яких дало нам можливість сформулювати сутність інноваційного механізму розвитку. Наступна властивість – альтернативність – передбачає наявність у рамках однієї категорії потенційних альтернатив. У нашому випадку альтернативність наявна, починаючи від процесу генерування ідеї на початковому етапі інноваційної діяльності і закінчуючи варіантами використання результатів інноваційної діяльності. Абсолютність категорії визначається тим, що вона здатна описувати універсальні зв'язки між окремими складовими, створюючи певне абсолютне визначення цих зв'язків. Наукова категорія не може бути замінена на іншу, аналогічну категорію, вона виражає певний абсолют. Так, запропоноване визначення інноваційного механізму розвитку промислових підприємств, в основі якого структурно-логічні зв'язки між фундаментальними складовими даної категорії, дає можливість охарактеризувати й описати той інструментарій інноваційного менеджменту, який до цього часу не був чітко визначений.

Висновки. Використання структурно-логічного підходу до діагностики складових категорії «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств» дозволило не лише вивчити змістовне наповнення цієї наукової категорії, а й на основі проведеного

дослідження визначити взаємозв'язки у структурі «механізм – розвиток», а також виділити властивості нововведеної категорії.

Обґрунтування сутності категорії «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств» стане науково-методологічним підґрунтям для розроблення основ ефективних інноваційних перетворень у системі господарювання промислових підприємств завдяки впровадженню відповідних інноваційних інструментів.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення структурних складових інноваційного механізму розвитку підприємств, індикаторів ефективності зазначеного механізму та інноваційного інструментарію, за допомогою якого можна забезпечити функціонування інноваційного механізму з метою досягнення цілей інноваційного оновлення підприємств.

1. Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / М.А. Йохна, В.В. Стадник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 400 с.
2. Калитич Г.І. Науково-технологічний та інноваційний розвиток: концепції, моделі, рішення: з дод. CD-Rom / Г.І. Калитич, К.М. Коржавін. – К. : УкрІНТЕІ, 2008. – 268 с.
3. Лапко О. Економіка інновацій : навч. посіб. / О.О. Лапко. – Івано-Франківськ : ІФДТУНГ, 1999. – 136 с.
4. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова. – К. : Т-во «Знання», КОО, 1999. – 514 с.
5. Друкер П.Ф. Задачи менеджмента в XXI веке / П.Ф. Друкер; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 272 с.
6. Инновационный менеджмент : справочное пособие / П.Н. Завлин [и др.] ; ред. П.Н. Завлин [и др.]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Центр исследований и статистики науки, 1998. – 567 с.
7. Ковалев Г.Д. Основы инновационного менеджмента : учебник / Г.Д. Ковалев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 208 с.
8. Санто Б. Инновации как средство экономического развития / Б. Санто. – М. : Прогресс, 1991. – 255 с.
9. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й.А. Шумпетер; пер. [з англ.] Василя Старка. – К. : Києво-Могилянська академія, 2011. – 242 с.
10. Шеко П. Инновационный хозяйственный механизм [Электронный ресурс] / П. Шеко // Проблемы теории и практики управления. – 1999. – № 2. – Режим доступа: <http://uftp.ru/pages/content.php?Lang=RU&Mo=2&Year=1999>.
11. Колоколов В.А. Инновационные механизмы функционирования предпринимательских структур [Электронный ресурс] / В.А. Колоколов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 1. – Режим доступа: <http://www.cfin.ru/press/management/2002-1/08.shtml>.
12. Экономика и финансовое обеспечение инновационной деятельности : учеб. пособ. / И.Л. Туккель, С.Н. Яшин, В.К. Егоров, С.А. Макаров. – СПб. : Издательство СПбГТУ, 2010. – 247 с.
13. Найт Ф. Понятие риска и неопределенности / Ф. Найт // THESIS. – 1994. – Вып. 5. – С. 12-28.
14. Lemerl P. Innovation policy. Trends and perspectives / P. Lemerl. – OECD, 1982.
15. Гительман Л.Д. Преобразующий менеджмент: Лидерам реорганизации и консультантам по управлению : учебное пособие / Л.Д. Гительман. – М. : Дело, 1999. – 496 с.
16. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент : учебное пособие / Р.А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 302 с.
17. Менсфилд Е. Экономика научно-технического прогресса / Е. Менсфилд. – М. : Прогресс, 1970. – 238 с.
18. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 281 с.

Розділ 3 Інноваційний менеджмент

19. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1998. – 944 с.
20. Бурков В.Н. Модели и методы управления организационными системами / В.Н. Бурков, В.А. Ириков. – М. : Наука, 1994. – 270 с.
21. Круглова Н.Ю. Основы бизнеса : учебник для студ. вузов / Н.Ю. Круглова. – М. : Издательство РДЛ, 2003. – 528 с.
22. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия : монография / Н.В. Афанасьев, В.Д. Рогожин, В.И. Рудыка. – Х. : Издательский Дом «ИНЖЭЖ», 2003. – 184 с.
23. Сухоруков А. И. Економіка та організація інноваційної діяльності : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / А.І. Сухоруков ; Інститут муніципального менеджменту та бізнесу. – К. : [б. в.], 2001. – 184 с.
24. Кучин Б.Л. Управление развитием экономических систем: технический прогресс, устойчивость. Когда общество меняет кожу / Б.Л. Кучин, Е.В. Якушева. – М. : Экономика, 1990. – 157 с.
25. Базилевич Л.А. Автоматизация организационного проектирования / Л.А. Базилевич. – Львов : Машиностроение, 1989. – 176 с.
26. Райко Д.В. Визначення розвитку промислового підприємства / Д.В. Райко // Науковий журнал «Економіка і право». – 2007. – № 3 (19). – С. 110-114.
27. Тридід О.М. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємства : монографія / О.М. Тридід. – Х. : Видавництво ХДЕУ, 2002. – 364 с.
28. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком : монографія / [О.М. Азарян та ін. ; за заг. ред. О.А. Біловодської]. – Суми : Університетська книга, 2010. – 431 с.

A.P. Dunskaia

Определение категории «инновационный механизм развития промышленных предприятий»

В статье с методологической точки зрения обоснована необходимость введения в теорию инновационного менеджмента новой категории «инновационный механизм развития промышленных предприятий». С помощью логико-структурного анализа на основе исследования смысловых составляющих данной категории автором определена ее сущность, доказана жизнеспособность данной категории, исходя из философских принципов построения научных категорий.

Ключевые слова: инновация, развитие, механизм, инновационный механизм, промышленное предприятие.

A.R. Dunska

Definition of the category «innovative mechanisms of industrial enterprises development»

The aim of the article. Article is devoted to the definition of the category «innovative mechanism of industrial enterprises». Formation and content of that category was conducted using the research nature and relationships between the three basic components: innovation, mechanism, development.

The results of the analysis. Yet, the author researched content and process differences in determining the category of «innovation». Within the process differences was analyzed the static and dynamic approach. Based on the analysis of scientific papers in the field of innovative management approaches to innovation were systematized and generalized. Innovation is the driving force behind the development of the enterprise, and thus determine its essence certainly affects the formation mechanism of the enterprise innovation. Analyzing the different approaches to the definition of innovation, the author defined innovation as any change that takes the system to a new level. The basis of this definition is regarded as a change that promotes the development of the system, improves its properties, while in this definition is not clearly delimited innovation as a result and as a process.

In the study of the category «mechanism» the author focuses on the exclusion mechanism of management and the mechanism of development. In most scientific papers focus is just on study management mechanism with selection of elements of the mechanism-based management functions.

However, the author notes that the key difference between the mechanism of management and the mechanism of development can be considered in the various processes and procedures that are the subject of each of these mechanisms expression. Logical framework chain will have the following form: management - mechanism - development. This implies that management in the context of innovative economic model, taking the need for innovative renewal as a means of competition and survival in the market conditions at the national and international level should be aimed at ensuring its development through the use of innovative mechanisms.

Development in the context of this study is considered as a philosophical and economic points of view, while the author emphasizes that in the context of the industrial development study this category has a positive focus and inappropriate to consider the possible deterioration of the facility with reference to the category of «development» .

The author defines an innovative mechanism of industrial enterprises as a set of interrelated innovative instruments that provide the implementation of innovation, its promotion and regulation. Thus, in the context of this definition innovation means not only research and development work in the company, aimed at updating and / or creating new processes, products. Also innovation means development and introduction of innovations that affect different company's intra-organizational processes, as well as displays of enterprise functioning in outer space. Innovative mechanism makes changing certain object, thus its action is not limited to the specific moment, and continues for a long time, within which can be divided into parts.

Suggested category «innovative mechanism of industrial enterprises» meets all the requirements that apply to scientific categories, namely a heuristic power, that explains the phenomena that can not be described, otherwise satisfies indirect observability that is reflected in this category, have certain characteristic properties (integrity, alternative, absolute).

Conclusions and directions of further researches. So, in the article from a methodological point of view there is necessity of introduction to the theory of innovation management new category «innovative mechanism of industrial enterprises». With logical and structural analysis based on substantive research component of this category the author defined its essence, proved the viability of this category based on the general philosophical principles of scientific categories.

Keywords: innovation, development, mechanism, innovative mechanism, industrial enterprise.

1. Yohna M.A. *Ekonomika i orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti : textbook (Economics and organization of innovation) / M.A. Yohna, V.V. Stadnik. – K. : Vidavnychy center «Akademii», 2005. – 400 p.*

2. Kalitich H.I. *Naukovo-tehnolohichniy ta innovatsiinyi rozvytok: kontseptsii, modeli, rishennia: s dod. CD-Rom (Scientific, technological and innovation development: concepts, models, decisions) / H.I. Kalitich, K.M. Korzhavin. – K. : UkrINTEI, 2008. – 268 p.*

3. Lapko O. *Ekonomika innovatsii: textbook (Economics of innovations) / O.O.Lapko. – Ivano-Frankivsk : IFDTUNG, 1999. – 136 p.*

4. Chervanov D.M. *Management innovatsiino-investitsiinoho rozvytku pidpriemstv Ukrainy (Management of innovation and investment development of enterprises in Ukraine) / D.M. Chervanov, L.I. Neikova. – K. : T-voof «Znannia», KOO, 1999. – 514 p.*

5. Drucker P.F. *Zadachi menedzhmenta v XXI veke (Management task in the XXI century) / P.F. Drucker ; per. S anhl. – Moscow : Izdatelskii dom«Viliiams», 2000. – 272 p.*

6. *Innovatsionniy menedzhment (Innovative Management) : textbook / for editorial P.N. Zavlin [and et al.], – 2nd ed., rev. and add. – Moscow : Tsentr issledovaniy i statistiki nauki, 1998. – 567 p.*

7. Kovalev H.D. *Osnovy innovatsionnoho menedzhmenta (Fundamentals of innovation management) : textbook / H.D. Kovalev. – Moscow : UNITY-DANA, 1999. – 208 p.*

8. Santo B. *Innovatsii kak sredstvo ekonomicheskoho razvitiia (Innovation as a means of economic development) / B. Santo. – Moscow : Progress, 1991. – 255 p.*

9. Schumpeter Y.A. *Teoriia ekonomichnoho rozvytku: doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidotka ta ekonomichnoho tsyklu (Theory of economic development: research profits, capital, credit, interest and the business cycle) / Y.A. Schumpeter, per. Vasiliy Starka. – Kyiv : Kyiv-Mohilianska akademiia, 2011. – 242 p.*

10. Sheko P. Innovatsionnyi khoziaistvennyi mekhanizm (Innovative economic mechanism) [Electronic resource] / P. Sheko // Problemy teorii i praktiki upravleniia (Theoretical and Practical Issues of Management). – № 2. – 1999. – Access mode: <http://uftp.ru/pages/content.php?Lang=RU&Mo=2&Year=1999>.
11. Kolokolov V.A. Innovatsionnie mekhanizmy funktsionirovaniia predprinimatelskikh struktur (Innovative mechanisms of business structures) [Electronic resource] / V.A. Kolokolov . – 2002. – № 1. – Access mode: <http://www.cfin.ru/press/management/2002-1/08.shtml>.
12. Ekonomika i finansovoe obespechenie innovatsionnoi deiatelnosti (Economy and financial maintenance of innovative activity) : tutorial / I.L. Tukkel, S.N. Yashin, V.K. Ehorov, S.A. Makarov. – St. : SPbGTU Publishing, 2010. – 247 p.
13. Nait F. Poniatie riska i neopredelennosti (The concept of risk and uncertainty) / F. Nait // THESIS. 1994. – Issue. 5. – P. 12-28.
14. Lemerl P. Innovation policy. Trends and perspectives / P.Lemerl. – OECD, 1982.
15. Hitelman L.D. Preobrazuiushchii menedzhment : Lideram reorganizatsiis konsultantam po upravleniiu (Transformative management: For Leaders of the reorganization and management consultants) : tutorial / L.D.Hitelman. – M. : Delo, 1999. – 496 p.
16. Fatkhutdinov R.A. Innovatsionnii menedzhment (Innovative management) : tutorial / R.A. Fatkhutdinov. – Moscow : ZAO «Business Shkola «Intel-SynteZ», 1997. – 302 p.
17. Mensfeld E. Ekonomika nauchno-tekhnikeskogo progressa (Economics of technological progress) / E. Mensfeld. – Moscow : Progress, 1970. – 238 p.
18. Tviss B. Upravlenie nauchno-tekhnikeskimi novovvedeniiami (Management of scientific and technical innovations) / B. Tviss. – Moscow : Ekonomika, 1989. – 281 p.
19. Ozhehov S.I. Tolkovii slovar russkogo yazika (Dictionary of Russian) / S.I. Ozhehov, N.Yu. Shvedova. – Moscow : Azbukovnik, 1998. – 944 p.
20. Burkov V.N. Model i metody upravleniia orhanizatsionnymi sistemami (Models and methods for organizational systems's managing) / V.N.Burkov, V.A. Irikov. – Moscow : Nauka, 1994. – 270 p.
21. Kruhlova N.Yu. Osnovy biznesa (Business basics) : tutorial / N.Yu. Kruhlova. – M. : Izdatelstvo RDL, 2003. – 528 p.
22. Afanasev N.V. Upravlenie razvitiem predpriatiia (Managing the enterprise development) : monograph / N.V. Afanasev, V.D. Rohozhin, V.I. Rudyka. – H. : Izdatelskii dom «INZHEK», 2003. – 184 p.
23. Sukhorukov A.I. Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti (Economics and innovative activity organization) : tutorial / A.I. Sukhorukov ; Institut munitsipalnogo managementu ta biznesu. – K. : [B. V.], 2001. – 184 p.
24. Kuchin B.L. Upravlenie razvitiem ekonomicheskikh system: tekhnicheskii progress, ustoichivost. Kohda obshchestvo meniaet kozhu (Management of economic systems' development: technical progress, stability. When society changes skin) / B.L. Kuchin, E.V. Yakusheva. – Moscow : Ekonomika, 1990. – 157 p.
25. Bazilevich L.A. Avtomatizatsiia orhanizatsionnogo proektirovaniia (Automation of organizational design) / L.A.Bazilevich. – Lviv : Mashinostroenie, 1989. – 176 p.
26. Raiko D.V. Viznachennia rozvytku promyslovoho pidpryemstva (Definition of the industrial enterprises development) // Naukovyi zhurnal «Ekonomika i pravo» (Scientific Journal «Economics and Law»). – № 3 (19), 2007. – P. 110-114.
27. Trydid O. M. Organizatsiino-ekonomichnyi mehanizm rozvytku pidpryemstva (Organizational and economic mechanism of enterprise development) : monograph / O.M. Trydid. – H. : Vydavnytstvo HDEU, 2002. – 364 p.
28. Mehanizm stratehichnogo upravlinnia innovatsiynim rozvitkom (The mechanism of the strategic management of innovation development) : monograph / [O.M. Azarian et al.; for editorial O.A. Bilovodska]. – Sumy : Universitetska knyha, 2010. – 431 p.

Отримано 09.01.2013 р.